

2022-01-20
I2022/00178
I2020/01207

Infrastrukturdepartementet

Statskontoret
Box 396
101 27 Stockholm

Statens väg- och
transportforskningsinstitut

581 95 Linköping

Uppdrag att utreda förutsättningarna för Sjöfartsverkets verksamhets- och finansieringsform

Regeringens beslut

Regeringen ger Statskontoret i uppdrag att utreda förutsättningarna för Sjöfartsverkets verksamhets- och finansieringsform och lämna förslag på en ändamålsenlig myndighetsorganisation och finansiering som möjliggör en effektiv styrning mot transportpolitiska och klimatpolitiska mål. I uppdraget ingår följande.

- Utvärdera nuvarande och alternativa verksamhetsformer för Sjöfartsverket inklusive:
 - för- respektive nackdelar ur verksamhets-, finansierings- och styrningsperspektiv,
 - samhällsekonomiska effekter och konsekvenser för statens budget, samt
 - möjligheten att styra mot överflyttning av transporter till sjöfart och ökad transporteffektivitet i linje med transportpolitiska och klimatpolitiska mål.
- Utvärdera Sjöfartsverkets avgiftsfinansiering utifrån det övergripande målet om att säkerställa samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet samt möjligheten för myndigheten att styra mot överflyttning av transporter till sjöfart och ökad transporteffektivitet i linje med transportpolitiska och klimatpolitiska mål. I utvärderingen ingår att redogöra för bland annat:

- Sjöfartsverkets avgifter ur ett internationellt perspektiv och hur avgifternas storlek och utformning påverkar sjöfartens samt svenskt näringslivs konkurrenskraft,
- hur Sjöfartsverkets avgifter påverkar möjligheterna till överflyttning av godstransporter från vägtrafik till sjötrafik,
- möjligheterna för större inslag av samhällsekonomiskt motiverad avgiftsdifferentiering och konsekvenserna för detta, samt
- sjöfartens bidrag till att nå klimatmålen och internalisera de negativa externaliteter sjöfarten ger upphov till.

Med utgångspunkt i ovanstående analyser ska Statskontoret lämna förslag på hur Sjöfartsverkets verksamhet kan organiseras och finansieras för att mer ändamålsenligt styra mot en samhällsekonomiskt effektiv och långsiktigt hållbar transportförsörjning för medborgarna och näringslivet i hela landet.

Förslagets konsekvenser ska i övrigt redovisas enligt 14–15 a §§ kommittéförordningen (1998:1474).

Statens väg- och transportforskningsinstitut ska bistå Statskontoret i de delar som rör avgifternas utformning och konsekvenser för sjöfarten.

Statskontoret ska vidare löpande inhämta synpunkter från Sjöfartsverket under arbetets gång. Statskontoret ska vid behov även inhämta synpunkter från Naturvårdsverket i de delar som rör miljö- och klimatpåverkan.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Infrastrukturdepartementet) senast den 15 februari 2023.

Skälen för regeringens beslut

Våren 2020 har riksdagen tillkännagett för regeringen det som trafikutskottet anför om att regeringen bör utreda förutsättningarna för Sjöfartsverkets verksamhets- och finansieringsform i syfte att hitta en bättre myndighetsorganisation och finansiering än den nuvarande (bet. 2019/20:TU8, rskr. 2019/20:218)

Regeringen har i klimathandlingsplanen, propositionen En samlad politik för klimatet – klimatpolitisk handlingsplan (prop. 2019/20:65), angett att den ser behov av ett mer ändamålsenligt avgiftssystem som stärker sjöfartens konkurrenskraft och har bättre förutsättningar att styra mot fossilfrihet.

Med hänvisning till tillkännagivandet och regeringens uttalande i Klimathandlingsplanen bör förutsättningarna för Sjöfartsverkets verksamhets- och finansieringsform utredas.

Bakgrund

Sjöfartsverket finansieras till drygt 70 procent genom avgifter som handelssjöfarten betalar i form av farledsavgifter och lotsavgifter. Farledsavgift tas ut av fartyg som anlöper svensk hamn och baseras på fartygens storlek och lastat/lossat gods eller passagerare. Lotsavgifter tas ut vid anlitande av lots efter fartygens storlek och lotsad tid.

Därtill kommer uppdrags- och försäljningsintäkter, bland annat från uthyrning av isbrytare, delfinansiering av sjö- och flygräddning, försäljning av sjökort samt uppdrag och tjänster som utförs åt myndigheter, kommuner och hamnar. Sjöfartsverket får även anslagsmedel för att utföra sjöräddning och viss annan verksamhet för fritidsbåttrafiken samt för viss kanaltrafik. Anslagsmedlen utgör drygt 10 procent av de totala intäkterna.

Sjöfartsverkets ekonomiska ställning har under de senaste åren påverkats negativt, vilket bland annat beror på omvärderingar av pensionsskulden till följd av låga marknadsräntor och att intäkterna har varit för låga i förhållande till kostnaderna.

Den 1 januari 2018 införde Sjöfartsverket en ny avgiftsmodell för handelssjöfarten. Den nya avgiftsmodellen syftar främst till att säkerställa en ekonomi i balans i ett långsiktigt perspektiv och att öka farledsavgifternas miljöprofil.

På regeringens vägnar

Tomas Eneroth

Per Hollander

Kopia till

Statsrådsberedningen/SAM
Finansdepartementet/BA och SFÖ
Miljödepartementet/KL
Naturvårdsverket
Sjöfartsverket